

DYSLEKSJA

Jak rozumieć określenia zawarte
w opinii poradni?

WYJAŚNIENIE POJĘĆ DYSLEKSJI

Termin „dysleksja” pochodzi z języka greckiego i oznacza „trudności w czytaniu”. Odnosimy ten termin do dzieci, u których trudności w czytaniu są związane z zaburzeniami rozwojowymi w obszarach mózgu odpowiedzialnych za proces uczenia się.

Na określenie trudności dziecka w uczeniu się posługujemy się również innymi terminami :

- „ dysgrafia ” – to zaburzenia techniki pisania;
- „ dysortografia” – to trudności w poprawnej ortograficznie pisowni;
- „ dyskalkulia” – to trudności z liczeniem;
- „ dysfazja” – to trudności z mową i językiem.

Używanym współcześnie terminem jest termin „specyficzne trudności w uczeniu się”. Termin ten oznacza dokładnie to samo, co termin „dysleksja”. Czytanie, pisanie, arytmetyka – to podstawowe umiejętności, jakie powinno dziecko opanować do końca I etapu edukacji (klasy I- III szkoły podstawowej).

Na korygowanie deficytów (zaburzeń) w zakresie percepcji wzrokowej, percepcji słuchowej, motoryki (zwłaszcza ręki), koncentracji uwagi, mowy, pamięci – czyli procesów „odpowiedzialnych” za opanowanie czytania, pisania

i liczenia – nigdy nie jest za późno. Wiadomo jednak, że im wcześniej będzie podjęta z dzieckiem praca, tym lepsze będą jej wyniki.

OBJAWY DYSLEKSJI

Trudności w czytaniu i pisaniu dostrzegane są dopiero u dzieci w okresie nauczania początkowego, jednak już u przedszkolaka można stwierdzić objawy, które cechują dzieci "ryzyka dysleksji".

Wiek przedszkolny (3-5 lat):

- opóźniony rozwój mowy;
- słabe umiejętności językowe: trudności z wypowiedaniem złożonych wyrazów, zapamiętywaniem nazw, budowaniem wypowiedzi;
- opóźniony rozwój ruchowy;
- mała sprawność ruchowa i koordynacja ruchów podczas czynności samoobsługowych, rysowania czy zabaw ruchowych.

Klasa "0" (6-7 lat):

- wadliwa wymowa, błędy gramatyczne;
- trudności z zapamiętaniem wiersza czy piosenki;
- trudności z różnicowaniem głosek podobnych (zaburzenia słuchu fonemowego) oraz z wydzieleniem z wyrazów sylab i głosek i z ich syntetyzowaniem (zaburzenia analizy i syntezy głoskowej i sylabowej);

- niechęć do rysowania, trudności z odtwarzaniem wzorów graficznych i szlaczków;
- niechęć do układanek;
- oburęczność, mylenie prawej i lewej ręki, trudności z używaniem określeń: prawo-lewo, nad-pod itp.;
- trudności w nauce czytania.

Wiek szkolny (powyżej 7. roku życia):

- trudności z zapamiętaniem nazw, nazwisk (przekręcanie), szeregów nazw (dni tygodnia, miesiące), z zapamiętaniem tabliczki mnożenia, dat, szeregów cyfrowych (numery telefonu) błędne zapisywanie liczb wielocyfrowych;
- brzydkie pismo, niezdarny rysunek;
- trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (w tym ortograficzne);
- mylenie liter podobnych pod względem kształtu (p-b-d-g, l-t-ł, m-n, w-u);
- mylenie liter odpowiadających głoskom podobnym fonetycznie (d-t, z-s, w-f);
- opuszczanie, dodawanie, przestawianie liter.

JAK ROZUMIEĆ OKREŚLENIA ZAWARTE W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ ?

W opinii poradni stwierdzającej specyficzne trudności dziecka w uczeniu się najczęściej występują następujące określenia:

a) ZABURZENIA PERCEPCJI WZROKOWEJ lub zaburzenia analizatora wzrokowego.

Gdy w opinii napisano o zaburzeniach percepcji wzrokowej lub zaburzeniach w funkcjonowaniu analizatora wzrokowego to znaczy, że wcześniej wykluczono wady wzroku. Zaburzenia te są bowiem zaburzeniami niektórych funkcji kory mózgowej. Za pośrednictwem analizatora odbieramy w swojej świadomości przedmioty, zjawiska i procesy. Warunkiem prawidłowego postrzegania jest sprawny analizator wzrokowy, w skład którego wchodzi:

- receptor – oko,
- droga doprowadzająca – nerw wzrokowy,
- korowa część analizatora – ośrodek wzrokowy.

U dziecka „źle widzącego” wadę wzroku koryguje się za pomocą odpowiednich szkieł korekcyjnych. Natomiast u dzieci z dysleksją zaburzenie korowej części analizatora wzrokowego powoduje obniżoną sprawność percepcji wzrokowej, co utrudnia naukę czytania i pisanie.

Dziecko wówczas nieprawidłowo odczytuje i odwzorowuje litery i cyfry, pomimo rozumienia znaczenia ich symbolu.

b) ZABURZENIA PERCEPCJI SŁUCHOWEJ lub zaburzenia analizatora słuchowego.

Drugim warunkiem opanowania umiejętności czytania i pisania jest sprawny analizator słuchowy. Analizator słuchowy składa się z:

- receptora bodźców – ucha;
- drogi doprowadzającej bodźce – nerwów słuchowych;
- korowej części mózgu – która odbiera, analizuje i przetwarza bodźce słuchowe.

Prawidłowa percepcja dźwięków jest możliwa tylko wtedy, gdy jest sprawny narząd słuchu (ucho). Dlatego w przypadku zaburzeń percepcji słuchowej również należy wykluczyć wady słuchu. Różnicowanie dźwięków mowy, ich analizę i syntezę określa się jako słuch fonemowy (mowny). Tę sprawność – poziom analizy i syntezy słuchowej dziecko doskonali z wiekiem.

Zaburzeń analizy i syntezy słuchowej nie należy mylić z niedosłuchem. Dzieci niedosłyszające źle odbierają dźwięki odległe, ale gdy je usłyszą potrafią je prawidłowo analizować i syntetyzować. Dzieci z zaburzeniami słuchu fonemowego poszczególne dźwięki słyszą prawidłowo, bez względu na odległość, ale z potoku słów nie potrafią różnicować pojedynczych dźwięków, ani złożyć w dźwiękową całość. Tak samo czytając i pisząc dziecko

musi ciągle dokonywać analizy i syntezy dźwiękowej wyrazów i kojarzyć je ze znakami graficznymi – literami. Jeżeli w dzieciństwie dziecko miało opóźniony rozwój mowy lub zaburzenia mowy, to zapewne miało zaburzoną analizę słuchową.

c) ZABURZENIA ANALIZATORA KINESTETYCZNO-RUCHOWEGO lub zaburzenia motoryki dużej lub małej, tzw. grafomotoryki.

Rozwój ruchowy dziecka jest zsynchronizowany z jego rozwojem psychicznym. Zwykle dzieci opóźnione w rozwoju umysłowym wykazują opóźnienie rozwoju ruchowego. Zdarzają się jednak przypadki opóźnienia ruchowego u dzieci normalnie, a nawet przedwcześnie rozwiniętych. Dzieci te postrzegane są wówczas jako mało sprawne ruchowo. Poruszają się niezgrabnie, potykają się, przewracają, słabo biegają, długo nie umieją nauczyć się jeździć na rowerze. Mają też trudności w zabawach wymagających sprawności manualnej, np. rzucanie i chwytanie piłki. Pojawiają się również u nich trudności z samodzielnym wykonywaniem różnych czynności samoobsługowych, takich jak np. zapinanie guzików czy zawiązywanie sznurowadeł.

Przy obniżonej sprawności ruchowej dziecko ma trudności w wycinaniu, rysowaniu, pisaniu (mówi się wtedy o niskim poziomie graficznym pisma – dysgrafia).

Dziecko wolniej czyta i pisze, nie nadąża więc za innymi dziećmi, co może często powodować u nich zaburzenia o charakterze emocjonalno- motywacyjnym (poczucie niższej wartości, brak chęci do nauki z powodu braku sukcesów, drażliwość), stanowiące podstawę do powstawania różnych trudności wychowawczych. Oprócz ogólnego opóźnienia rozwoju ruchowego różnego stopnia spotyka się dzieci z zaburzeniami stronności (lateralizacji) i orientacji przestrzennej (słabe rozumienie określeń słownych, dotyczące stosunków przestrzennych – w, nad, pod, za, obok, przed; mylenie kierunku zapisu – pismo lustrzane; mylenie liter o różnym położeniu w stosunku do osi poziomej i pionowej: p-g, d-b, u-n, g-b, p-b; mylenie kierunków: lewa, prawa strona).

d) ZABURZENIA KONCENTRACJI UWAGI

Dzieci z zaburzeniami koncentracji uwagi mają kłopoty ze skupieniem uwagi przez dłuższy czas. Mają trudności w skupieniu i utrzymaniu uwagi na określonym zadaniu od momentu jego rozpoczęcia aż do zakończenia. Bardzo łatwo doprowadzić je do rozproszenia jakimkolwiek bodźcem, np. hałasem czy poruszeniem się. Poważne zaburzenia koncentracji uwagi mogą prowadzić do zamyślenia się w ciągu dnia i wyłączania się, co sprawia, że wydaje się, że dziecko żyje we własnym świecie. Powszechnie mówi się o tych dzieciach, że „myślą

o niebieskich migdałach”, lub, że „są z innej planety”.

Głównymi cechami zaburzeń koncentracji uwagi są:

- krótki czas koncentracji uwagi,
- impulsywność,
- słaba pamięć krótkotrwała,
- nieustępliwość,
- kłopoty w relacjach z rówieśnikami,
- kłopoty ze snem.

Nie u wszystkich dzieci z zaburzeniami koncentracji uwagi występują wszystkie wymienione wyżej objawy.

e) ZABURZENIA MOWY

Trudności z mową to nie tylko niemożność wytworzenia pewnych dźwięków i zgłosek, ale także opóźnienie w budowaniu zdań i ich poprawności. Kłopoty z mową zaczynają się zwykle w okresie przedszkolnym, natomiast problemy z językiem (komunikowaniem się i budowaniem wypowiedzi) przeważnie w okresie szkoły podstawowej. Zaburzenia języka to przede wszystkim brak umiejętności wyrażania myśli na piśmie. Wypracowania dziecka z tym problemem są zwykle bardzo konkretne, treści przekazywane w “telegraficznym skrócie”.

Dziecko z poważnymi zaburzeniami mowy lub języka znajduje się w grupie zwiększonego ryzyka dysleksji.

f) ZABURZENIA PAMIĘCI

Prawidłowy rozwój pamięci dziecka leży u podstaw rozwoju wszelkich umiejętności związanych z uczeniem się. W opinii poradni można przeczytać o pamięci krótkotrwałej i/lub długotrwałej. Pamięć krótkotrwała różni się od pamięci długotrwałej tym, że jest tą częścią pamięci, która zatrzymuje nowe informacje na pewien czas, tzn. na okres dni, tygodni lub kilku miesięcy. Jeśli w tym terminie powtórzy się dziecku tę samą wiadomość, dochodzi do wzmocnienia i w rezultacie zaszlifowania w pamięci długotrwałej, gdzie pozostanie nawet przez kilka lat. Gdy dziecko chce przypomnieć sobie pewne informacje, sięga do pamięci krótkotrwałej, a tam po dodaniu nowych wiadomości dochodzi do sformułowania aktualnej myśli i wykonania danego polecenia.

Jeśli dziecko nie potrafi zatrzymać nowej informacji przez pewien czas, traci wszelkie zdobyte informacje.

Dzieci ze słabą pamięcią krótkotrwałą nawet po uważnym wysłuchaniu poleceń, nie zatrzymują ich w pamięci na tyle długo, aby móc wykonać według nich zadanie. Mylą często kolejność poleceń, co jest objawem trudności z sekwencyjną pamięcią słuchową.

Trudności z pamięcią krótkotrwałą dziecka uwypuklają się, gdy dochodzi potrzeba wyrażenia myśli w formie pisemnej lub ustnej. Gdy dziecko zbiera informacje i próbuje złożyć

je w jedno zdanie, różne elementy tego zdania ulegają zagubieniu, zanim dziecko zdąży wypowiedzieć całą myśl.